

Državni zakonik

za

kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru.

Kos XI. — Izdan in razposlan dne 3. februarja 1903.

Vsebina: Št. 28. Ukaz, s katerim se izdajajo določila v izvršitev zakona z dne 28. julija 1902. l. o uredbi delovnega razmerja delavcev, ki se porabljajo pri upravnih gradnjah železnic in v njihovih pomožnih zavodih.

28.

Ukaz ministrstva za železnice z dne 2. februarja 1903. l.,

s katerim se izdajajo določila v izvršitev zakona z dne 28. julija 1902. l. (drž. zak. št. 156) o uredbi delovnega razmerja delavcev, ki se porabljajo pri upravnih gradnjah železnic in v njihovih pomožnih zavodih.

Na podstavi pooblastila, podeljenega ministru za železnice v zakonu z dne 28. julija 1902. l. (drž. zak. št. 156) o uredbi delovnega razmerja delavcev, ki se porabljajo pri upravnih gradnjah železnic in v njihovih pomožnih zavodih, se zaukazuje na-
stopno:

Obča določila.

Veljavnost spredaj omenjenega zakona se razteza na vse c. kr. državne železnice ter na vsa zasebna železniška podjetja, dopuščena na podstavi ministrskega ukaza z dne 14. septembra 1854. l. (drž. zak. št. 238) (zakon o dopuščanju železnic), zakonov z dne 25. maja 1880. l. (drž. zak. št. 56), z dne 17. junija 1887. l. (drž. zak. št. 81) in z dne 31. decembra 1894. l. (drž. zak. št. 2 iz l. 1895.) nadalje Najvišjega sklepa z dne 25. februarja 1859. l. in Najvišjega pooblastila z dne 6. julija 1872. l.

K §. 2.

Ako bi se pokazali dvomi o tem, ali je smatrati, da je kako stavbno delo v okviru navadnega vzdrž-

vanja železnice ali upravna gradnja, nadalje ali je smatrati, da se kak obrat nanaša na opravljanje, ugotovitev in neposredno vršitev prometa ali da je pomožni zavod v zmislu tega zakona, se pridržuje odločitev redu stopenj, omenjenih v V. oddelku zakona.

O vprašanju, ali je kak obrat škodi za železniški pomožni zavod ali za obrtno podjetje, odloči, ako pride tako, ministrstvo za železnice v porazumu s trgovinskim ministrstvom in ministrstvom za notranje stvari.

Da se nanašajo na izvrševanje prometa in torej niso pomožni zavodi, je škodi tiste kurilnicam uvrščene delavnice, ki služijo zgolj za to, da opravljajo manjše tekoče poprave na vozilih.

Nadzornemu oblastvu (§. 59) je prepuščeno presojeti, ali so v posameznih primerih dani ti kriteriji.

K §. 4.

Odgovornost, da se izpolnjujejo železniškim upravam, oziroma njihovim organom s tem zakonom naložene dolžnosti, imajo tiste uprave, ki vodijo obrat pomožnih zavodov ali upravno gradnjo brez ozira na lastninske razmere, obstoječe gledé posameznih pomožnih zavodov ali stavbnih predmetov.

K §. 5.

Pridržuje si kake nadaljnje ukaze, ki se pokažejo potrebni na podstavi izvrševanja zakona z dne 28. julija 1902. l. (drž. zak. št. 156), se izdajajo naslednje odredbe:

1. Gibane dele motorjev in delovnih strojev je, kolikor se nahajajo v področju gibanja in se da združiti s strežbo stroja, pokriti ali zapreti.

Zlasti je tako zavarovati: Vhodišča zobovja in frikcijskih gonil, ter valjčnih parov, gibalna pota mahalnih krogelj in enakih, mahalnice in naglo gibane jermenske plošče, ter vretena in vretenske štule.

2. Naprej molečo nosne klince in vijake na vrtečih se ploščah in transmisijah je opuščati ali jih zavarovati z gladkimi ovoji.

3. Vse motorno gonjene delovne stroje je opremiti z ustavilnimi pripravami, s katerimi se dá lahko ravnati in ki delujejo varno.

4. Mahalnice parnih strojev morajo biti opremljene z zavrtilnimi pripravami, ako to zahteva konstrukcija.

5. Strojnico je z znamenitimi vodi zvezati z delovnimi prostori v namen medsebojnega obveščanja.

6. Parni kotli se ne smejo postavljati v delovnih prostorih; izjeme se smejo dovoliti tedaj, kadar je parni kotel z motorjem v konstruktivni zvezi.

7. Galerije je zagraditi z ograjo in narediti dostopne prav tako kakor kotlove plošče s trdnimi, z vodilnimi drogi opremljenimi lestvami.

8. Cevi stekel vodnega stanja je opremiti z brnilnimi tulci, ki zdatno zabranjujejo lučanje steklenih drobcev, ne da bi kratili opazovanje vodnega stanja.

9. Če so parni kotli kurjeni, se sme na njihovih sestavinah ali armaturnih kosih popravljati samo na poseben ukaz tehniškega uradnika ali poslovodje in z največjo previdnostjo.

10. Pri kotelskih napravah, ki sestojé iz dveh ali več parnih kotlov, ki so drug z drugim v zvezi s skupnim parnim cevovodom, se sme kako delo (notranja preiskava, poprava, snaženje itd.) na kakem kotlu začeti samo, če se poprej dobro zapre (slepi prirobek itd.), kar trajno varno brani, da se par ne more valiti v izločeni kotel. Ta zapora se ne sme odstraniti, predno delo ni dovršeno.

11. Ako bi bil pri takih kotelskih napravah razen tega kak skupen cevovod za nalivanje vode in ako bi ne bila izvzeta možnost, da bi mogla priti iz sosednega kotla visoko napeta voda v izločen kotel, če bi zaporna priprava postala kvarna ali če bi propuščala, je pri cevovodu za nalivanje vode ukreniti isto kakor gledé parnih cevovodov.

12. Brzo vrteče se smirkove ploče je opremiti z zadostno močnimi premičnimi obrambnimi čepi in jih prav tako, kakor brzo tekoče bruse, prekusiti, predno se uporabijo.

Take smirkove ploče in brusi smejo imeti samo okroglo zvrtano luknjo in na osi se ne smejo nikdar pritrditi s pomočjo zagozd, temveč samo s stiskalnimi kljupami. Za brušenje orodja je kamne opremiti s položnimi pripravami, ležečimi tesno na njih.

13. V prometnem področju ležeče transmisije, pogone vrvi in jermenov je pokriti, navpična vretena opažiti do dveh metrov visoko.

Brzo tekoči široki jermeni ter gonila vrvi nad kakim delovnim ali prometnim mestom se morajo zanesljivo zavarovati za primer, da bi se strgala kaka vrv ali kak jermen.

Strežbo in mazanje transmisij smejo oskrbovati samo za to določeni delavci.

Ob strežbi transmisij je rabiti lestve s kavlji in je pri tem nositi prav tako kakor ob strežbi motorno obratovanih delovnih strojev, tesno prijemajoče se obleke.

Naslanjati lestve na transmisije, šivati in napenjati gonilne jermene ter jih polagati s proste roke, mazalne pušice napolnjevati in izmenjati ter mazati transmisije z oljem se sme v obče samo, kadar so transmisije v miru in samo v izjemnih primerih, kadar tečejo čisto počasi, pazeti na posebno previdnost.

Odvrženi ali odpali jermeni, ki se ne morejo takoj naložiti, se morajo odstraniti od transmisije ali varno položiti ali tako pokriti, da nepoklicani ne morejo priti v dotiko z jermenom. Na gonilnih jermenih se ne smejo puščati vihrajoči konci, moleči vijaki ali zaponci.

14. Cirkularne žage je na ozadnji strani žagine platnice opremiti s prilegajočo se zagozdo, ako kaže njihova velikost in način uporabe, da je potrebno napraviti branilno napravo in da se dá izvršiti; pod mizo ležeči del žagine platnice pa je zavarovati z obojestranskimi zaščitami, da se ga ni moči dotakniti.

Ako ni zanesljivo varujočih dovoznih priprav, je gornji del žagine platnice zavarovati s premično, dela ne ovirajočo obrambno čepico.

Pri tračnih žagah je pokriti obe tračni ploči ter žagino pero po vsej njegovi dolžini, izvzemši delovno mesto.

Pri skobljalnih in strugalnih strojih je rezala in strugalne kapice zavarovati s primernimi pokrovi.

oziroma obrambnimi jerbasi, in ako je treba, je skrbeti za avtomatično dovažanje.

15. Stroje in priprave, služeče za proizvodnjo, motorsko uporabo, preoblikovanje, shranjevanje in napeljevanje električnega toka, je postaviti, oziroma osamiti, pritrditi in zavarovati tako, da je izključena kaka nevarnost za ljudi, ter drugačne poškodbe po toku.

Za take naprave je smatrati za sedaj za mero-dajne varnostne predpise za naprave jakih tokov, ki jih je sklenil elektrotehniški kongres na Dunaju 1899. l. in izdalo elektrotehniško društvo na Dunaju.

16. Pot vsakega dvigalnika mora biti zagrajena razen odprtin, pri katerih se naklada. Vsak dvigalnik mora biti tako urejen, da se nakladne odprtine s premikanjem voznega odra zapirajo samotvorno.

Vsak vozni oder je opremiti s samotvorno lovilno pripravo in brzinsko zavoro ter pokriti z obrambno streho.

Pri vsaki nakladni odprtini je namestiti razločno vidno svarilo gledé nagibanja, oziroma rabe dvigalnika po osebah. Na tem mestu je tudi poodčititi pripustno največinsko obremenitev.

Breme je na lušini za spravljjanje razdeliti kolikor moči enakomerno, naklad ne sme nikjer moleti čez njo.

Vse dvigalnike je pred njihovo prvo rabo prekusiti gledé strojne uredbe in lovilnih priprav z istočasno poskusno obremenitvijo ter jih obdobjno preiskovati gledé njihove varnosti.

17. Žrjave in vintje je opremiti z zaporno kljuko in tračno zavoro ali drugimi varno delujočimi zavornimi pripravami. Kadar se breme navija v višino, mora zaporna kljuka ležati v zapornem kolesu.

Lovitni vrteče se kljuke je prepovedano.

Na vsakem žrjavu je njegovo nosilnost natančno poodčititi v kilogramih.

Verige in vrvi, s katerimi se pritrdi breme, je skrbno pritrditi na bremenu in na dvigalu.

Pod prosto visečimi bremenii je prepovedan vsak promet.

Vse sestavine dvigala je v primerno odmerjenih dobah prekusiti gledé njihove nosilnosti in varnega delovanja.

18. Odprte pogrezne predore, odprtine v podu, line, odre, delovne odre, platišča, jame, reservoarje, ponve, kotle, kanale in vodnjake je zavarovati, da ne padejo osebe in reči.

19. Samovlastno odstraniti, namenoma poškodovati, nadalje ne uporabljati narejene varnostne priprave je prepovedano. Varnostne priprave, ki so se začasno odstranile iz obratnih ozirov, je takoj zopet namestiti, ko se je dosegel željeni namen.

20. Pri delih z zemljo, ter pri dobivanju gradiva iz zemlje, peska, proda in kamnja ni dopustno izpodkopavati materialnih sten. Odkopavati je marveč vedno, puščaje primerno poševnost, ali v stopnjicah.

21. Ob izkopavanju jarkov, ob fundamentiranju itd. je vsak čas posebno skrb obračati na varno podpiranje.

22. Odre je napravljati iz zadostno močnega in zdravega lesa trdno in strokovnjaško ter jih najskrbneje vzdrževati.

23. Lestve se morajo vedno ohraniti v stanju, da se varno rabijo, in morajo biti po načinu rabe zavarovane s kavlji, ostricami, čevlji itd., da ne spodrsnejo.

24. Gledé rabe raznesil se je natančno ravnati po obstoječih oblastvenih predpisih in je razen tega nadzornemu oblastvu predložiti v odobrilo posebne obratne predpise.

25. Vagoni se morajo z roko premikati oziraje se na potrebno previdnost in vedno od zunanje strani tira; premikovalce je v tem primeru oskrbeti s podpoložnimi zagozdami ali zavornimi poleni, da takoj ustavijo vagone.

Ako se vozovi prevažajo z motorno silo, se je natančno držati za to obstoječih oblastvenih predpisov.

26. Za zaviranje vozil je poskrbeti na zanesljiv način; vozovi, ki se nagnejo, se morajo opremiti z varnimi aretovalnimi pripravami.

27. Delavce, za katere je vsled njihovega opravlila možna kaka nevarnost za oči z drobci, žarečo ali stopljeno snovjo itd., je oskrbeti z obrambnimi očali, obrambnimi zaščitami ali maskami za obraz. Za obrambo ostalih delavcev je, ako treba, narediti branilne stene.

28. Za dela, pri katerih je v nevarnosti zdravje delavcev vsled prahu, plinov, parov i. e., je dati na razpolaganje pripravne respiratorje.

29. Za dela, pri katerih je v posebni meri nevarnost padca, je dati delavcam varnostne vrvi, oziroma pasove.

30. Delavci so dolžni rabiti dane obrambne pomočke.

Delavci, ki vsled užitka opojnih pijač niso popolnoma trezni, se ne smejo pripuščati na delo.

31. V vseh delovnih prostorih mora biti nameščeno zadostno število vrat, ki se zapirajo na zunaj in te izhode je imeti proste brez prometnih ovir.

Kjer je večja nevarnost zaradi ognja, je poskrbeti za duri v sili, ako treba, tudi za stopnice v sili in gasilne priprave (ekstinktorje, hidrante, cevi itd.).

Prometni poti morajo biti dosti široki in brez prometnih ovir.

32. Za primere, če se delavci poškodujejo ali nagloma obolē, je imeti vedno pripravljeno vse, kar je potrebno za prvo pomoč (nosilo, rešilno omaro z obvezili, zdravili itd.).

33. Delovni prostori morajo biti po meri del, ki se opravljajo v njih, zadostno svetli in razsvetljeni. Ako je razsvetljava po kakem osrednjem razsvetlilnem sestavu, je uravnati tudi razsvetljavo za silo.

Prostore, v katerih bi bila od rabe odprte luči zavisna nevarnost kake eksplozije, je razsvetljevati samo od zunaj ali uporabljaje električne žarnice. V tem primeru je vode pravilno osamiti, svinčena varovala je namestiti zunaj in žarnice morajo biti obdane z vsestransko zaprtimi obrambnimi ovoji iz močnega stekla.

V take delovne prostore smejo v temi hoditi samo z varnostnimi svetilkami in samo pooblaščenci.

V takih prostorih se ne sme pušiti in je prepovedano užigati užigalice, rabiti užigala in odpirati svetilke.

34. Zaprta delavišča pomožnih zavodov je vedno vzdrževati varna za obrat in snažna.

35. V vsakem delovnem prostoru je skrbeti za primerno dovajanje svežega in za odvajanje pokvarjenega zraka, ogibaje se škodljivega prepiha.

Ako je treba, je izsrebat nastajajoči prah i. d., in to kolikor moči tam, kjer nastaja.

Odperta ognjišča je opremiti z dimnimi strehami (lovilniki soparov) tako, da se zabranjuje onesnaženje zraka v delovnem prostoru.

36. V vsakem pomožnem zavodu in pri vsaki upravni gradnji mora biti po možnosti poskrbljeno za dobavo zadostne množine dobre in kolikor moči sveže pitne vode. Posode, služeece eventualno za shranjevanje pitne vode se morajo dati zapirati in morajo biti razločno oznamene.

37. Stranišča ne smejo biti v neposrednji zvezi z delovnimi prostori, temveč morajo biti, če so blizu njih, ločena od njih vsaj po močno zračenih prostorih pred njimi ali po pokritih hodnikih. Stranišča morajo biti napravljena tako, da delavci niso izpostavljeni slabemu vremenu, kadar so v njih.

Število stranišč v pomožnih zavodih je odmeriti tako, da pride na vsakih 30 delavcev vsaj ena odprtina stranišča.

Stranišča je ločiti po spolu delavcev, oskrbeti z ločenimi dohodi in oznameniti z napisi.

38. V pomožnih zavodih, obratovanih v zaprtih delaviščih je pripraviti ločene prostore za umivanje in oblačenje, ki se dajo kuriti, številu delavcev primerno množino vode, primerno število umivalnih priprav in brisač. Ako je treba, je poskrbeti tudi za toplo vodo, milo, sodo in druga snažila.

39. V večjih pomožnih zavodih je razen tega dati na razpolaganje številu delavcev primerne, v mrzlem letnem času kurjene jedilnice izven delovnih prostorov in omare, ki se dajo zapirati, za shranjevanje obleke delavcev.

Za popolno izvršitev spredaj stojećih odredb se dovoljuje železniškim upravam doba do 1. dne marca 1904. l., ki jo more v posebnega ozira vrednih primerih podaljšati ministrstvo za železnice, poprašavši nadzorno oblastvo.

Železniške uprave so dolžne generalnemu nadzorništvu avstrijskih železnic o vsaki obratni nezgodi, ki se je pripetila v pomožnih zavodih ali pri upravnih gradnjah, poslati naznanilo, slično naznanilu, ki je predpisano s §. 29 zakona z dne 28. decembra 1887. l. (drž. zak. št. 1 iz l. 1888.).

K §. 7.

K odstavku 3.

Pri nepretrgoma obratovanih plinarnah, zavodih za električno razsvetljavo, ter drugih pomožnih zavodih, od katerih je zavisen obrat poprej imenovanih zavodov, je za tiste delavce, kojih opravila so neposredno v zvezi z nepretrganim obratom, dovoljeno delo, ki znaša dvanajst ur na dan, vštevši odmor v delu, okrajšan ali premenjen po določilih k §. 8 tega ukaza.

Da se omogoči ponovno potrebna menjava dela, oziroma prehod od dnevnega k ponočnemu delu pri oznamenjenih pomožnih zavodih, se dovoljuje, ako se drugače ne more poskrbeti za to, za vsako delo enkrat v tednu k večjemu osemnajsturna delovna doba.

K odstavku 7.

Ako so se za določeno dobo dovolile čezdobne ure, in bi se pokazalo, da njih izrabljenje v tej dobi ni potrebno, se lahko odglasijo pri oblastvu, ki jih je dovolilo; v tem primeru se ne vštejejo ne uporabljene čezdobne ure ob preračunu letne največje izmere čezdobnih ur.

Za dovolitev čezdobnih ur se lahko prosi samo v tisti izmeri, v kateri je v danem primeru po utemeljitvi dokazana istinita potreba. Prositi za čezdobne ure nad potrebo, ki je ob času zaprosila, zlasti zahtevati letno največinsko izmero naprej ni dovoljeno.

K §. 8.

K odstavku 4.

Za nastopne pomožne zavode, oziroma za nastopne delavske kategorije pomožnih zavodov se izdajajo gledé odmorov v delu naslednja posebna določila:

a) Napajalni (impregniralni) zavodi:

Za delavce, ki imajo opravilo pri napolnjevanju in izpraznovanju napajalnih kotlov, se lahko odmori preložijo na proste čase, ki se pokažejo iz teka dela.

b) Plinarne:

Gledé vseh delavcev, ki imajo opravilo v nepretrganem obratu, se lahko opusté stalno omejeni odmori v delu. Ti odmori se lahko preložijo na proste čase, ki se pokažejo iz teka dela.

c) Zavodi za električno razsvetljavo:

Delavci, ki imajo opravila z nadzorovanjem in strežbo dinamo-strojev ter pomožnih aparatov, naj se držé odmorov menjaje; ako ni osebja za menjavo, se lahko opusti ustanovitev stalno omejenih odmorov in se lahko odmori preložijo na proste čase, ki se pokažejo iz teka dela.

d) Strežniki strojev in kotlov v pomožnih zavodih, ki se obratujejo s parom:

Odmore je doseči s tem, da se menjajo dotični delavci. Ako ni osebja za menjavo, se lahko tam, kjer se obrat prekine za eno uro zaradi opoldanskega odmora, omeji opoldanski odmor za

zgoraj omenjeno osebje na pol ure; tudi lahko odpadejo določeni dopoldanski in popoldanski odmori za to osebje. Pri nepretrganih obratih se lahko, ako ni osebja za menjavo, sploh opusti ustanovitev določenih časov za odmore in se lahko odmori preložijo na proste čase, ki se pokažejo iz narave obratovanja.

Kar je povedano spredaj, naj se zmislju primerno uporablja pri ponočnem delu.

Ako se uporabi s tem ukazom omenjena dovolitev, da se smejo opustiti določeni stalno omejeni odmori ali da se smejo odmori v delu preložiti primerno teku obrata, je delavcem, izvzetim od občega zakonitega pravila, v teku celotne delovne dobe, oziroma tudi v času njihovega nepretrganega opravljanja dovoliti dovolj časa, da povžijejo svoje južine in se primerno odpočijejo.

K §. 10.

Odločitev o tem, ali in koliko so v posameznem primeru dani uveti §. 10, da se pretrga nedeljski počitek, gre v dvomu nadzornemu oblastvu.

K točki 3.

Med dela neodložive narave, oznamljena v §. 10, točki 3, ki se smejo opravljati ob nedeljah, spada tudi nakladanje in razkladanje voz, ki jih je postavila stična železnica k dotičnim pomožnim zavodom in upravnim gradnjam, ako se za postavitve teh voz uporabljen tir rabi za prometne namene.

K §. 13.

K odstavku 1.

Pri nastopnih pomožnih zavodih, pri katerih po njihovi naravi ni moči prekiniti ali odložiti dotičnega dela, in kojih obratovanje je z ozirom na potrebe prometa potrebno tudi ob nedeljah, je nedeljsko delo dovoljeno z omejitvijo na opravila, navedena v nastopnem:

a) v plinarnah za:

1. dovažanje gradiva iz zavodovih zalog k pečem in razvijalnikom;
2. strežbo retort in razvijalnikov;
3. čiščenje plina in razdelitev plina;
4. pokladanje ostankov proizvodnje v področju zavoda;

b) v zavodih v namene električne razsvetljave za:

1. nadzorovanje in strežbo naprav za proizvajanje toka, transformatorjev, motorjev in pomožnih aparatov;

2. opravila, združena s strežbo akumulatorskih naprav;

3. vzdrževanje in strežbo svetilk, svetil in vzdilnih naprav, ki jim dovajajo tok, z vsem pristojstvom vred;

c) v vseh pomožnih zavodih:

1. za strežbo parnih kotlov in drugih generatorjev sile, ter motorjev, ki jih pogonjajo, ako se potrebujejo za obratovanje pod a) in b) navedenih opravil, in

2. z omejitvijo na neobhodno potrebne delavce v namen razsvetljave in kurjave delovnih prostorov ter za kurjenje parnih kotlov pred začetkom ponedeljskega obrata.

Ako se more pri opravih, oznamenjenih pod a), b) in c), točka 1, prekiniti delo ob nedeljah vsaj za 6 ur ali ob menjavi tedenskega dela vriniti enkratno rezervno delo v nedeljo, je delavcem, ki imajo opravka pri teh opravih dalje nego tri ure, dovoliti naslednjo nedeljo 24 ur nadomestnega počitka. Vendar se, ako se vloži rezervno delo, moštvo za zameno ne sme rabiti za delo po 12 ur pred svojim rednim opravi in po svojem rednem opravi, in se mu mora dovoliti nadomestni počitek vsaj v izmeri, dovoljeni nadomeščenim delavcem.

Ako se delavcem ne more dovoliti gorenji nadomestni počitek zaradi posebnih razmer zavodovega obrata, veljaj 18 urni počitek, ki se dobi z menjavo dela v nedeljo v zmislu določil tega ukaza k §. 7, odstavku 3, za nadomestni počitek.

K §. 14.

Ako se v posameznih delovnih redih (§. 30) ne izdajo dalje segajoča določila, je dovoliti delavcem različnih konfesij potrebni čas, da morejo iti k dopoldanski službi božji, ob naslednjih dneh:

1. delavcem vseh krščanskih konfesij: na dan novega leta, na velikonočni in binkošni ponedeljek, na prvi in drugi božični praznik, na dan Kristusovega vnebohoda; razen tega pa še;

a) katolikom vseh obredov: na dan sv. rešnjega telesa, na dan Marijinega vnebohoda in na praznik dotičnega deželnega patrona;

b) pripadnikom grško-vstoečne cerkve: na dan blagoslavljanja vode;

c) pripadnikom evangelske cerkve in herrenhuterjem: na veliki petek;

B. delavcem, pripadajočim izraelski verski družbi: na prvi novoletni dan, na dan sprave in vsakikrat tiste dni treh velikih praznikov, katere se vrši služba božja v spomin za umrle.

K §. 16.

Delavec je dolžen, tudi če se izrečno uvrsti v katero kategorijo delavcev, se dati uporabljati, ako pride tako, tudi za kako drugo svojim zmožnostim in fizičnim močem primerno delo, ako plača za to delo ni manjša, nego njegova dosedanja.

K §. 18.

Pivo in vino v izmeri, ustrezajoči delavčevi rodbini, je smatrati za živila v zmislu tega paragrafa.

K §. 27.

V tem paragrafu omenjena določila so obsežena v §§. 80, 80 a) do 80 i) o. r., nadalje v ukazih ministrov za trgovino in notranje stvari z dne 12. maja 1885. l. (drž. zak. št. 69) in z dne 3. junija 1891. l. (drž. zak. št. 74).

K §. 30.

Delovne rede je sestaviti za vsak pomožni zavod in vsako upravno gradnjo, brez ozira na obseg teh zavodov in gradenj ter število in kategorijo delavcev, ki imajo tam opravilo.

K §. 32.

O vsebini delovnega reda, ki se postavi vsak čas, je poprašati doletne delavce, kar je omenjeno v tem paragrafu, po zaupnikih, ki jih je izbrati iz srede delavstva in katerih število je po obsegu pomožnega zavoda odmerjati med dvema in šestimi osebami. Izvoljenim zaupnikom je dano na voljo, dati svoje želje pismeno na zapisnik; v tem primeru je priložiti dotični izvornik, ki so ga podpisali zaupniki in

vodja pomožnega zavoda, predlogi delovnega reda, ki namerja odobriti nadzornega oblastva. V tem primeru je dati delavcem za volitev dobo dveh dni, do oddaje izjave na zapisnik nadaljnjo dobo osmih dni. Ako bi izvoljeni zaupniki namesto protokolarne zabeleže svojih želj raje izročili nadzornemu oblastvu njih želje vsebujočo imediatno vlogo, ki jo more to oblastvo uvaževati, samo po sebi umevno le tedaj, ako dojde pravočasno, je to dovoljeno.

K §. 36.

V odstavku 3 oznamenjeni kazenski novci naj se stekajo v obče v bolniške blagajnice, obstoječe pri posameznih železniških zavodih. Toda nadzorno oblastvo (§. 59) je pooblaščen v posebnih primerih, zlasti ako bi o priliki sestave delovnih redov izvoljeni zaupniki izrekli želje v tej smeri, dovoliti naklonitev teh novcev drugim, v prid dotičnim delavcem služočim zakladom.

K §. 47.

Mladostni pomožni delavci ter ženske osebe se smejo pri upravnih gradnjah porabljeni samo za donašanje vode, malte, orodja, za tolčenje proda in za slična dela, ki ne zahtevajo od njih več moči nego pravkar oznamljena dela.

V pomožnih zavodih se smejo razen za gorenje namene nadalje za odbiranje in omotavanje izdelkov grafičnih zavodov in za šivalna dela uporabljati ženske osebe samo v namen, da snažijo zavodove prostore ter strežejo osebju, ki ima delo; pri tem pa jim je prepovedano hoditi v času obrata po prometnih potih, nahajajočih se med obratnimi stroji in aparati.

K §. 59.

Izvrševati generalnemu nadzorništvu avstrijskih železnic v tem paragrafu priznано nadzorno in stražno pravico so poleg generalnega nadzornika in njegovega namestnika poklicani vsi opravitelji generalnega nadzorništva, ki so pravilno izkazani za nje (viši nadzorniki, nadzorniki, viši komisarji itd.).

Ti opravitelji imajo pravico vsako osebo, ki ima opravilo v dotičnem pomožnem zavodu ali pri dotični upravni gradnji, vstevši voditelje teh zavodov in gradenj, na delaviščih in v pisarniških prostorih, spadajočih k njim, zaslišati o okoliščinah, ki pridejo ob paznji določil zakona z dne 28. julija 1902. l. v pošte, eventualno brez prič, toda kolikor moči brez motenja obrata.

Na njihovo zahtevo so železnične uprave, oziroma njihovi organi, ki pridejo v pošte, dolžni razen tistih izkazov, za katere je v zakonu itak izrečno ustanovljena dolžnost, jih pokazati, pokazati na obratno napravo se nanašajoče, oblastvene odobrene načrte in risbe ter, ako so odpuščena obča določila, na odpust nanašajoče se oblastvene razpise.

Ako najde dotični opravitelj, da pri pomožnem zavodu ali kaki upravni gradnji ni pravilno ustrezno določilom zakona z dne 28. julija 1902. l. ali temu izvršitvenemu predpisu, lahko zahteva, da se takoj odpravijo take nezakonitosti ali napake. Ako bi se tej zahtevi s strani voditelja dotičnega pomožnega zavoda ali dotične upravne gradnje ne hotelo ugoditi, je to izrečno izjaviti, naznanivši razloge; v tem primeru predloži nadzorni organ stvar po navadi generalnemu nadzorništvu v razsodbo. V nujnih primerih pa, ako preti nevarnost, in ako zahteva skrb za odvrnitev škod, ki pretijo varnosti osebja, trenutno odredbo, imajo organi generalnega nadzorništva pravico, takoj ukreniti okoliščinam primerne odredbe in jih pismeno položiti. Organi železničnih uprav, katere to zadeva, se morajo takoj pokoriti takim ukazom, pač pa se vsakemu, ki se čuti obteženega s kakim takim ukazom, pridržuje pozneje priziv na generalno nadzorništvo.

K §. 62.

V takih primerih, v katerih smatra generalno nadzorništvo avstrijskih železnic, da preti nevarnost, ima pravico, razsojeva je izjaviti, da rekurz nima odložitve moči.

Witteck s. r.

Državni zakonik

za

kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru,

izhaja v založbi c. kr. dvorne in državne tiskarnice na Dunaju, I. okraj, Singerstraße št. 26, tudi v letu 1903. v nemškem, češkem, italijanskem, hrvaškem, poljskem, rumunskem, maloruskem in slovenskem jeziku.

Naročnina za celi letnik 1903 državnega zakonika v vsaki teh osmih izdaj znaša za en izvod — bodi, da se hodi ponj ali da se ta izvod pošilja poštne prosto — 8 K.

Naročevati se je v založbi c. kr. dvorne in državne tiskarnice na Dunaju, I. okraj, Singerstraße št. 26, kjer je moči dobiti tudi posamezne letnike in posamezne kose državnega zakonika.

Naročilu pa je ob enem priložiti zanj pripadajoči znesek, ker se državni zakonik pošilja samó, če se je plačala prej naročnina zanj.

Kadar kdó kupi celo desetletje ali več desetletij državnega zakonika na enkrat, tedaj stane v nemški izdaji:

desetletje od l. 1849. vštévši do l. 1858.	50 K	desetletje od l. 1879. vštévši do l. 1888.	40 K
„ „ „ 1859. „ „ „ 1868.	24 „	„ „ „ 1889. „ „ „ 1898.	60 „
„ „ „ 1869. „ „ „ 1878.	32 „		
Vseh pet desetletij od l. 1849. vštévši do l. 1898. pa stane			
Desetletja „ „ 1870. „ „ „ 1899. „ stanejo			

V izdajah drugih jezikov stane:

desetletje od l. 1870. vštévši do l. 1879.	32 K	desetletje od l. 1890. vštévši do l. 1899.	60 K
„ „ „ 1880. „ „ „ 1889.	40 „		
desetletja od l. 1870. vštévši do l. 1899. pa stanejo			

Posamezni letniki nemške izdaje se dobivajo:

Letnik 1849. za	4 K 20 h	Letnik 1867. za	4 K — h	Letnik 1885. za	3 K 60 h
„ 1850. „	10 „ 50	„ 1868. „	4 „ —	„ 1886. „	4 „ 60
„ 1851. „	2 „ 60	„ 1869. „	6 „ —	„ 1887. „	5 „ —
„ 1852. „	5 „ 20	„ 1870. „	2 „ 80	„ 1888. „	8 „ 40
„ 1853. „	6 „ 30	„ 1871. „	4 „ —	„ 1889. „	6 „ —
„ 1854. „	8 „ 40	„ 1872. „	6 „ 40	„ 1890. „	5 „ 40
„ 1855. „	4 „ 70	„ 1873. „	6 „ 60	„ 1891. „	6 „ —
„ 1856. „	4 „ 90	„ 1874. „	4 „ 60	„ 1892. „	10 „ —
„ 1857. „	5 „ 70	„ 1875. „	4 „ —	„ 1893. „	6 „ —
„ 1858. „	4 „ 80	„ 1876. „	3 „ —	„ 1894. „	6 „ —
„ 1859. „	4 „ —	„ 1877. „	2 „ —	„ 1895. „	7 „ —
„ 1860. „	3 „ 40	„ 1878. „	4 „ 60	„ 1896. „	7 „ —
„ 1861. „	3 „ —	„ 1879. „	4 „ 60	„ 1897. „	15 „ —
„ 1862. „	2 „ 80	„ 1880. „	4 „ 40	„ 1898. „	6 „ —
„ 1863. „	2 „ 80	„ 1881. „	4 „ 40	„ 1899. „	10 „ —
„ 1864. „	2 „ 80	„ 1882. „	6 „ —	„ 1900. „	7 „ —
„ 1865. „	4 „ —	„ 1883. „	5 „ —	„ 1901. „	6 „ —
„ 1866. „	4 „ 40	„ 1884. „	5 „ —	„ 1902. „	7 „ 50

Posamezni letniki v drugih sedmih jezikih počenši z l. 1870. se dobivajo po tistih cénah, kakor nemška izdaja.

NB. Tisti kosi državnega zakonika, ki naročniku celó niso došli ali pa so mu došli nedostatni, naj se reklamirajo najdalje v štirih tédnih naravnost pri c. kr. dvorni in državni tiskarnici na Dunaju, III. okraj, Rennweg št. 16.

Kadar ta rok izteče, se bodo kosi državnega zakonika izročevali samo proti plačilu prodajne cene ($\frac{1}{4}$ pole = 2 strani, stane 2 h).

Ker so v nemški izdaji vsi letniki od l. 1849. naprej, in v izdajah ostalih sedmih jezikov vsi letniki od leta 1870. naprej popolnoma dopolnjeni, se dobiva ne samó vsak posamezni letnik za zgoraj omenjeno prodajno ceno, ampak tudi vsak posamezni kos vseh teh letnikov za prodajno ceno ($\frac{1}{4}$ pole = 2 strani, stane 2 h) iz zaloge c. kr. dvorne in državne tiskarnice; potemtakem je vsakemu moči dopolniti nedostatne (pomanjkljive) letnike, ter si liste urediti po tvarini.